

Jan Szymczak

Tekst laudacji wygłoszonej w dniu 22 maja 2011 r. z okazji odnowienia doktoratu Uniwersytetu Łódzkiego profesora Wojciecha Szczygielskiego

---

Przegląd Nauk Historycznych 10/1, 273-276

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

najpierw Katedry Historii Polski XVI–XVIII w., a następnie Zakładu o tej samej nazwie w ramach Katedry Historii Nowożytnej Polski i Krajów Nadbałtyckich.

W latach 1970–1981 był zastępcą dyrektora Instytutu Historii UŁ do spraw dydaktycznych. Od 1980 do 1983 r. był członkiem Zespołu Kierunkowego Historii w Centralnym Ośrodku Metodycznym Studiów Nauczycielskich, w latach 1986–1989 zaś członkiem Zespołu Dydaktyczno-Naukowego Nauk Historycznych w Podzespolu Historii przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a potem Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Od początku swej pracy w UŁ jest członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego. W 1965 r. wstąpił do Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Od 2003 r. jest członkiem Kapituły Fundacji *Aurea Democratia*.

Profesor dr hab. Wojciech Szczygielski wypromował 130 magistrów historii i 3 doktorów nauk humanistycznych w zakresie historii.

W uznaniu zasług położonych dla Wielunia i Ziemi Wieluńskiej w 1983 r. został wyróżniony godnością Honorowego Obywatela Miasta Wielunia.

JAN SZYMCZAK
UNIwersytet Łódzki

**Tekst laudacji wygłoszonej
w dniu 22 maja 2011 r. z okazji odnowienia
doktoratu Uniwersytetu Łódzkiego
profesora Wojciecha Szczygielskiego**

Magnificencjo,
Wysoki Senacie,
Wielce Czcigodny Panie Profesorze,
Wielce Szanowni Państwo,

Przypadł mi w udziale wyjątkowy zaszczyt, aby w imieniu wspólnoty akademickiej Uniwersytetu Łódzkiego złożyć hołd doko-

naniom i osobie Pana Profesora Wojciecha Szczygielskiego z okazji odnowienia Jego doktoratu obronionego w naszej uczelni pięćdziesiąt lat temu.

Rada Wydziału Filozoficzno-Historycznego powierzyła mi zaszczytną funkcję promotora w przewodzie, którego zwieńczeniem jest odnowienie doktoratu Pana Profesora. Nie sposób w krótkim wystąpieniu dokonać pełnej prezentacji bogatego dorobku Czciwego Doktoranta, który to dorobek stał się powodem naszej dzisiejszej uroczystości. Pozwólcie zatem Państwo, że skupię się jedynie na wybranych faktach i wydarzeniach z życiorysu naukowego Pana Profesora Wojciecha Szczygielskiego.

Przypomnijmy zatem, iż Doktorant urodził się 29 kwietnia 1934 r. w Poznaniu, ale od 66 lat mieszka w Łodzi, gdzie ukończył IX LO. w Łodzi. Zgodnie z tradycją rodzinną – matka Joanna z Gładyszów i ojciec Wacław Szczygielski byli historykami, absolwentami Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – w 1951 r. podjął studia historyczne na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego. W 1955 r. na podstawie pracy *Obowiązki i powinności wojskowe miast i mieszczaństwa w Polsce od XIII do połowy XV wieku* napisanej pod kierunkiem prof. dr. Stefana Krakowskiego na seminarium z historii Polski średniowiecznej i nauk pomocniczych historii otrzymał tytuł zawodowy magistra historii. W skróconej wersji, ale pod tym samym tytułem, ukazała się ona w 1960 r. na łamach poważanego w kręgach specjalistów rocznika „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” (t. V, s. 425–457) i jest cytowana do dziś.

Po rocznym okresie zatrudnienia w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Łodzi, od 1 września 1956 r. aż do końca roku akademickiego 2005/2006 pracował nieprzerwanie w Uniwersytecie Łódzkim. To było 50 lat w służbie społeczeństwu i nauce.

W latach 1956–1966 pracował kolejno jako asystent, starszy asystent i adiunkt w Katedrze Historii Polski XVI–XVIII w., którą kierował prof. dr hab. Bohdan Baranowski. W 1961 r. obronił doktorat na podstawie pracy *Produkcja rolnicza gospodarstwa folwarcznego w Wieluńskim od XVI do XVIII wieku* i stąd nasza dzisiejsza uroczystość odnowienia doktoratu. Praca ta ukazała się drukiem w 1963 r. pod tym samym tytułem. W nurcie historii gospodarczej mieści się również rozprawa habilitacyjna Czciwego Doktoranta, opublikowana w 1965 r. pt. *Gospodarka stawowa na ziemiach południowo-zachodniej Rzeczypospolitej w XVI–XVIII w. Studium z dziejów postępu w dawnym gospodarstwie wiejskim*.

W latach 1966–1979 Doktorant był zatrudniony na etacie docenta, a po uzyskaniu tytułu profesorskiego na etacie profesora nadzwyczajnego w latach 1979–1990, a następnie na etacie profesora zwyczajnego w latach 1990–2004.

W biografii Profesora Wojciecha Szczygielskiego słusznie podkreśla się wszechstronność jego warsztatu badawczego¹. Wychowany – w sensie akademickim – na źródłach średniowiecznych, szybko musiał przyswoić sobie o wiele obfitsze zasoby źródeł nowożytnych i wykazać swój kunszt krytyczny w stosunku do nowego rodzaju przekazów, głównie typu gospodarczego, którymi poprzednia epoka nie mogła zbytnio się pochwalić. Wykorzystanie warsztatu mediewistycznego wraz z poszerzeniem bazy źródłowej w badaniach nad historią gospodarczą i społeczną Polski w XVI–XVIII w. znalazło odzwierciedlenie w rozprawie habilitacyjnej, która otrzymała nagrodę ministra oświaty i szkolnictwa wyższego III stopnia w 1967 r. Zawarte w niej wyniki w formie syntetycznej zostały upowszechnione w językach kongresowych na łamach ważnych periodyków historycznych i ekonomicznych w latach 1966–1970 oraz w trzecim tomie syntezy *Zarys dziejów gospodarstwa wiejskiego w Polsce z 1970 r.*

W ramach problematyki historii gospodarczo-społecznej powstały w latach 1958–1978 prace na temat struktury majątkowej szlachty łęczyckiej oraz sieradzkiej i wieluńskiej w XVI–XVIII w. Również w wydanej w 1968 r. monografii *Z dziejów chłopów polskich (od wczesnego feudalizmu do 1939 r.)* znalazł się fragment pióra Profesora Wojciecha Szczygielskiego o społecznej pozycji chłopów w XVI–XVIII w.

Już w 1975 r. ukazała się jednak napisana przez Czcigodnego Doktoranta książka pt. *Cele lewicy polskiej u schyłku XVIII wieku*, podejmująca nową problematykę badawczą. Nowy kierunek badań wymagał modyfikowania i uzupełniania warsztatu historycznego, poszukiwania nowych źródeł, stosowania nowych metod. Jednocześnie był to nowy obszar badawczy w Instytucie Historii, gdyż nikt dotąd nie zajmował się dziejami politycznymi Polski w XVI–XVIII w. Wśród inspiratorów nasz Jubilat wymienia kilka osób, a wśród nich ojca, dr. Wacława Szczygielskiego, biografistę i badacza konfederacji barskiej oraz Jana Adamusa i jego pracę o mo-

---

¹ Por. H. Żerek-Kleszcz, *Profesor Wojciech Szczygielski – szkic do portretu badacza Rzeczypospolitej szlacheckiej*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2006 [druk: 2007], R. V, nr 1(9), s. 8.

narchizmie i republikanizmie w syntezie dziejów Polski. Na tej liście znaleźli się także Konstanty Grzybowski, Bogusław Leśnodorski, Emanuel Rostworowski, Józef Gierowski, Anna Sucheni-Grabowska, Jerzy Topolski².

Badania nad kulturą polityczną Rzeczypospolitej szlacheckiej ukoronowane zostały w 1994 r. ważną w twórczości Pana Profesora książką *Referendum trzeciomajowe. Sejmiki lutowe 1792 roku*. Jest to oparte na gruntownej kwerendzie źródłowej studium poświęcone stosunkowi szlachty do reformatorskich dokonań Sejmu Czteroletniego i Konstytucji 3 Maja. Sejmu Wielkiego dotyczą też następne jego prace nt. świadomości politycznej prowincjonalnej szlachty (1997), wkładu obozu puławian w obrady Sejmu Wielkiego (2005), sejmowej debaty podatkowej w 1789 r. (2006) i inne. Podobnie jak prace poświęcone dziejom gospodarczym, również prace dotyczące historii politycznej uzyskały wysokie oceny i stanowią trwały dorobek historiografii, dotyczącej dziejów Polski XVI–XVIII w. Bibliografia drukowanych prac Pana Profesora Wojciecha Szczygielskiego liczy 82 pozycje, a 3 kolejne zostały oddane do druku.

Znaczące są także zasługi Pana Profesora Wojciecha Szczygielskiego dla Instytutu Historii, Wydziału Filozoficzno-Historycznego i Uniwersytetu Łódzkiego. Od 1992 r. kierował On Katedrą Historii Polski XVI–XVIII w. Po osiągnięciu wieku emerytalnego w 2004 r., jeszcze przez 2 lata był związany zawodowo, pracując na czwartej części etatu w Instytucie Historii na etacie profesora nadzwyczajnego jako kurator – najpierw Katedry Historii Polski XVI–XVIII w., a następnie Zakładu o tej samej nazwie w ramach Katedry Historii Nowożytnej Polski i Krajów Nadbałtyckich.

W latach 1970–1981 Czcigodny Doktorant był zastępcą dyrektora Instytutu Historii UŁ do spraw dydaktycznych. Od 1980 do 1983 r. był członkiem Zespołu Kierunkowego Historii w Centralnym Ośrodku Metodycznym Studiów Nauczycielskich. W latach 1986–1989 był członkiem Zespołu Dydaktyczno-Naukowego Nauk Historycznych w Podzespole Historii przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a potem Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Profesor dr hab. Wojciech Szczygielski wypromował 130 magistrów historii i 3 doktorów nauk humanistycznych w zakresie historii.

---

² Por. *ibidem*, s. 10.